

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วงจรชีวิตของมนุษย์นั้น เริ่มตั้งแต่เกิดจนตาย ในทางการแพทย์ถือว่าชีวิตมนุษย์ เริ่มตั้งแต่มีการปฏิสนธิในครรภ์มารดา เกิดเป็นทารกอยู่ในครรภ์ประมาณ 40 สัปดาห์แล้วคลอดออกมา มีชีวิตอยู่ภายนอกร่างกายของแม่ (สันต์ หัตถิรัตน์ 2521:220) ภาวะที่ชีวิตเริ่มออกมาอยู่ภายนอกร่างกายของแม่ เรียกว่า การเกิด ถือเป็นเบื้องต้นของชีวิตที่ต้องออกมาอยู่ในโลก เมื่อเกิดมาแล้วชีวิตก็ดำเนินเจริญเติบโตต่อไป มีการแก่ การเจ็บ การตาย ตามธรรมชาติของพุทธศาสนา การเกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นธรรมชาติของชีวิต เป็นธรรมดาของทุกชีวิตซึ่งไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ความแก่เป็นสภาพแฝงเร้นอยู่ พรางตาให้เห็น เป็นการเจริญเติบโต ซึ่งมีผู้เรียกอาการเช่นนี้ว่า "วัย" หมายความว่า เสื่อมไป ลึบไป หมดยไป ต่อมาเมื่อเข้าปัจฉิมวัยความแก่จึงปรากฏชัดเจนปกปิดไม่ได้อีกต่อไป และในที่สุดก็เข้าสู่วาระสุดท้ายของชีวิต คือความตาย ทุกคนต้องบ่ายหน้าไปสู่ความตายตั้งแต่วันแรกที่ปฏิสนธิในครรภ์มารดา เกิด เจริญเติบโต เป็นหนุ่มสาว ลงท้ายด้วยความแก่ มีชีวิตสิ้นสุดด้วยความตาย (วศิน อินทสระ 2526:132) และในทางพุทธศาสนา ท่านได้มีการสอนให้มีมรณสติเป็นการเตือนใจไม่ให้ประมาทและไม่ให้กลัวความตายจนเกินกว่าเหตุ หรือเสียสุขภาพจิต ช่วยให้ดำเนินชีวิตอยู่อย่างมีความหมาย การเข้าใจความหมายของความตาย จะทำให้มนุษย์ไม่หวาดกลัวคือความตายซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยง ดังที่สมเด็จพระญาณสังวร (2530:1) กล่าวว่า "ทั้งเด็ก ทั้งผู้ใหญ่ ทั้งคนพาล ทั้งบัณฑิต ล้วนไปสู่อนาถแห่งความตาย ล้วนมีความตาย เป็นเบื้องหน้า" ซึ่งมนุษย์ทุกคนทราบแต่พยายามหลีกเลี่ยงไม่พูดถึงความตาย เพราะเห็นว่าความตายเป็นเรื่องน่ากลัวและลึกลับ แต่ก็ยังไม่มีความรู้แน่ชัดว่า เมื่อตายไปแล้วจะเป็นอย่างไร สิ่งที่มนุษย์พบเมื่อมีความตายเกิดขึ้นมีแต่การสูญเสี เศร้าโศก เสียใจ ทุกข์ใจ ในกลุ่มญาติและบุคคลใกล้ชิดกับผู้ตาย บาลค์ (Balk 1983:14-17) ได้ศึกษาพบว่า ความตายของพี่หรือน้อง จะมีผลกระทบต่ออารมณ์ การทำงาน การรับประทานอาหาร และความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในเด็กวัยหนุ่มสาว ซึ่งจะเห็นได้ว่า ความตายมีส่วนเกี่ยวข้องกับด้านจิตใจ หรือด้านสุขภาพจิตมาก และ ภทรพร สิริกาญจน์ (2530:148-149) ได้กล่าวว่า "การค้นพบที่สำคัญที่สุดของการศึกษานี้ใหม่ เกี่ยวกับความตายมาจากงานวิจัยทางจิตเวช"

การศึกษาเกี่ยวกับเรื่องความตายหรือมรณศึกษา มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนสามารถยอมรับความตายได้อย่างสงบ (สุชาติ โสภประยูร 2529:31) เป็นการเตรียมตัวเตรียมใจที่จะเผชิญกับความตาย ไม่ว่าจะ เป็นความตายของตนเอง ของบุคคลในครอบครัว คนใกล้ชิด คนที่เป็นที่รัก หรือแม้แต่สัตว์เลี้ยงในบ้าน ปกติเมื่อมีความตายเกิดขึ้นจะมีผลกระทบทางด้านจิตใจเป็นอันดับแรก และผลที่ตามมาภายหลังมีมากมาย เช่น บัญหาริมทรัพย์สิน มรดก เกิดการสูญเสียทั้งทางตรงและทางอ้อม สูญเสียทรัพยากรมนุษย์ สูญเสียด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การสูญเสียด้านจิตใจ ถ้าผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่มีความผูกพันกับผู้ตายมาก การสูญเสียด้านจิตใจก็จะมากไปด้วย และในกรณีที่ยังมีชีวิตอยู่เป็นเด็ก ซึ่งจะต้องเจริญเติบโตเป็นทรัพยากรสำคัญในอนาคต แต่ปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับความตายในเด็กจะมีผลกระทบต่ออารมณ์ จิตใจ และพัฒนาการทางสมอง (มอลนาร์-สติคเกิลส์, Molnar-Stickels 1985:234) ดังนั้นเรื่องมรณศึกษาจึงเป็นเรื่องที่สำคัญและวิถุส (Willgoose 1982:154) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการสอนมรณศึกษาไว้ว่า "การสอนมรณศึกษาจะช่วยสนับสนุนในเรื่องสุขภาพจิตได้ดีที่สุด" นอกจากนี้ ฮาร์ดท (Hardt 1975:96) ได้เสนอแนะไว้ว่า การสอนมรณศึกษาควรเป็นหน้าที่ของโรงเรียนโดยเฉพาะ นักศึกษา จะต้องรับภาระเกี่ยวกับการสอนเรื่องความตาย

ในการจัดการศึกษาองค์ประกอบที่สำคัญของกระบวนการเรียนการสอนได้แก่ครู (ผู้สอน) หลักสูตร และนักเรียน (ผู้เรียน) วัตถุประสงค์สำคัญในการจัดการเรียนการสอนก็เพื่อมุ่งพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ ในส่วนของครูผู้สอนและหลักสูตรจะต้องได้รับการพัฒนาอยู่เสมอ และต้องได้รับการพัฒนาควบคู่กันไป เมื่อใดมีการปรับปรุงหลักสูตรใหม่ครูผู้สอนจะต้องเข้ารับการอบรมเพื่อทำความเข้าใจและเรียนรู้ในการนำหลักสูตรไปใช้ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ ครูจึงเป็นผู้ก่อให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาการด้านต่างๆแก่ผู้เรียน และเป็นบุคคลสำคัญในการนำหลักสูตรไปใช้โดยตรง เพื่อดำเนินการเรียนการสอนให้ไปสู่จุดมุ่งหมายของหลักสูตร ดังที่ สุชาติ โสภประยูร (2530:มปป) ได้กล่าวว่า "ครูเป็นหัวใจของการจัดและดำเนินการศึกษาในทุกๆระดับ วิชาต่างๆจำเป็นต้องได้ครูที่มีคุณสมบัติ เฉพาะจึงสามารถช่วยให้นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม"

วิชาสุขศึกษาเป็นวิชาหนึ่งในหลักสูตรการเรียนการสอนที่มีความสำคัญ ในการจัดการศึกษาให้แก่เยาวชน ทั้งนี้เพราะการเรียนสุขศึกษาเป็นการเตรียมตัวให้เยาวชนมีสุขภาพดี สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขและมีคุณภาพจนถึงวัยสูงอายุ ครูผู้สอนสุขศึกษาจึงมีความสำคัญ ในการจัดการเรียนการสอนวิชาสุขศึกษามาก จากการศึกษาหลักสูตรวิชาสุขศึกษาในระดับประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษาตอนปลายพบว่า เนื้อหาวิชาสุขศึกษานั้น เริ่มตั้งแต่การดูแลปฏิบัติเกี่ยวกับสุขภาพ

ของมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนถึงวัยสูงอายุเท่านั้น ส่วนเนื้อหาที่เกี่ยวกับ เรื่องความตายยังไม่มีในหลักสูตร การเรียนการสอนของประเทศ และเนื่องจากความตายเกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์ ซึ่งความตายที่เกิดขึ้นจะมีผลกระทบต่อสุขภาพจิตตั้งที่กล่าวไว้ข้างต้น นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นวัยรุ่น ซึ่งกำลัง เจริญเติบโตและเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อ เข้าสู่วัยผู้ใหญ่และจะต้องออกไปสัมผัสสังคมภายนอก โรงเรียน เป็นอนาคต เป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงความคิดเห็นของครูสุขศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายนี้ เพื่อวิเคราะห์ดูว่าครูสุขศึกษามีความคิดเห็นต่อการสอนมรดกศึกษาอย่างไร ทั้งนี้เพราะความคิดเห็นของครูจะมีส่วนโน้มน้าวให้นักเรียนเกิดทัศนคติที่มีแนวทางไปตามความคิดเห็นของครูได้ ผลจากการศึกษาครั้งนี้จะเป็นแนวทางในการจัดและส่งเสริมการเรียนการสอนมรดกศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูสุขศึกษาที่มีต่อมรดกศึกษา
2. เพื่อ เปรียบ เทียบความคิดเห็นของครูสุขศึกษาที่มีต่อมรดกศึกษาตามตัวแปร เพศ
3. เพื่อ เปรียบ เทียบความคิดเห็นของครูสุขศึกษาที่มีต่อมรดกศึกษาตามตัวแปร ประสบการณ์การสอน
4. เพื่อ เปรียบ เทียบความคิดเห็นของครูสุขศึกษาที่มีต่อมรดกศึกษาตามตัวแปรภูมิหลังทางการศึกษา

ขอบ เขตของการวิจัย

1. การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษา เฉพาะความคิดเห็นของครูสุขศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนรัฐบาลส่วนกลางและส่วนภูมิภาค สังกัดกองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ปีการศึกษา 2532 ที่มีต่อมรดกศึกษาเท่านั้น
2. การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษา เฉพาะความคิดเห็นของครูสุขศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีต่อมรดกศึกษา ซึ่งประกอบด้วยความคิดเห็นด้านต่างๆดังนี้
 - 2.1 จุดมุ่งหมายของมรดกศึกษา
 - 2.2 เนื้อหามรดกศึกษา

- 2.3 คุณสมบัติของผู้สอนมรรคศึกษา
- 2.4 การจัดและดำเนินการสอนมรรคศึกษา
- 2.5 วิธีการสอน สื่อการสอน และการวัดผล
- 2.6 ความคิดเห็นทั่วไปเกี่ยวกับมรรคศึกษา
3. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า
 - 3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ เพศ ประสบการณ์การสอน ภูมิหลังการศึกษา
 - 3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ความคิดเห็นที่มีต่อมรรคศึกษา

ข้อตกลงเบื้องต้น

ครูสุศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ตอบแบบสอบถามด้วยความเต็มใจและจริงจัง ตามความคิดเห็นของครู ที่มีต่อมรรคศึกษา

ข้อจำกัดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเพียงอย่างเดียว

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. ความคิดเห็น หมายถึง ท่าที ความรู้สึก ความเชื่อของครูสุศึกษาที่สอนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนรัฐบาลส่วนกลางและส่วนภูมิภาค สังกัดกองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา
2. ครูสุศึกษา หมายถึง ผู้ทำหน้าที่สอนวิชาสุศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-5-6 ปีการศึกษา 2532 ในโรงเรียนรัฐบาลส่วนกลางและส่วนภูมิภาค สังกัดกองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา
3. มรรคศึกษา หมายถึง การศึกษาเกี่ยวกับ เรื่องความตาย ความเชื่อทางศาสนา เกี่ยวกับการเกิดและการตาย สาเหตุของความตาย การดูแลสุขภาพเพื่อให้มีชีวิตยืนยาว เกณฑ์ตัดสินความตายทางการแพทย์และทางกฎหมาย การสร้างทัศนคติที่เกี่ยวกับ เรื่องความตาย การปฏิบัติตนได้ เหมาะสมในการ เผชิญปัญหาเมื่อมีความตายเกิดขึ้น การเตรียมความพร้อมสำหรับความ

ตายของตนเองและบุคคลใกล้ชิดทั้งด้านร่างกายและจิตใจ เศรษฐกิจ กฎหมาย การประกันชีวิต และประเพณีวัฒนธรรม เพื่อป้องกันปัญหาต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นภายหลัง และเพื่อให้สามารถยอมรับความตายได้อย่างสงบ

4. ประสบการณ์การสอน หมายถึง ระยะเวลาที่ครูผู้สอนวิชาสุขศึกษาได้ทำการสอนมาโดยไม่คำนึงว่าสอนวิชาใดมา โดยแยกครูออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 หมายถึง ครูที่ทำการสอนมาเป็นระยะเวลาน้อยกว่า 5 ปี

กลุ่มที่ 2 หมายถึง ครูที่ทำการสอนมาเป็นระยะเวลา 5-10 ปี

กลุ่มที่ 3 หมายถึง ครูที่ทำการสอนมาเป็นเวลามากกว่า 10 ปีขึ้นไป

5. ภูมิหลังการศึกษา หมายถึง สาขาวิชาที่ครูผู้สอนสุขศึกษาสำเร็จการศึกษา โดยแยกออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 วิชาเอก/โท สุขศึกษา

หมายถึง ผู้ที่เรียนวิชาเอกสุขศึกษาสายเดียว หรือวิชาเอกสุขศึกษา วิชาโทอื่น ๆ หรือผู้ที่เรียนวิชาเอกพลศึกษา วิชาโทสุขศึกษา หรือวิชาเอกอื่น ๆ วิชาโทสุขศึกษา

กลุ่มที่ 2 วิชาเอก/โท พลศึกษา

หมายถึง ผู้ที่เรียนวิชาเอกพลศึกษาสายเดียว หรือวิชาเอกพลศึกษา วิชาโทอื่น ๆ หรือผู้ที่เรียนวิชาเอกอื่น ๆ วิชาโทพลศึกษา

กลุ่มที่ 3 วิชาเอก/โท อื่น ๆ

หมายถึง ผู้เรียนวิชาเอกหรือวิชาโทอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับวิชาเอก/โท สุขศึกษา หรือวิชาเอก/โท พลศึกษา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย